

Конституційний Суд України
01033, Київ-33, вул. Жилянська, 14

Суб'єкта права на Конституційне звернення
Королевської Наталії Юрїївни

Уповноважений за довіреністю
Бевз Олег Валерійович

Україна, м. Київ, вул. Конституційна, 10
Тел.: (044) 483-11-11, 483-11-12, 483-11-13, 483-11-14, 483-11-15, 483-11-16, 483-11-17, 483-11-18, 483-11-19, 483-11-20, 483-11-21, 483-11-22, 483-11-23, 483-11-24, 483-11-25, 483-11-26, 483-11-27, 483-11-28, 483-11-29, 483-11-30, 483-11-31, 483-11-32, 483-11-33, 483-11-34, 483-11-35, 483-11-36, 483-11-37, 483-11-38, 483-11-39, 483-11-40, 483-11-41, 483-11-42, 483-11-43, 483-11-44, 483-11-45, 483-11-46, 483-11-47, 483-11-48, 483-11-49, 483-11-50, 483-11-51, 483-11-52, 483-11-53, 483-11-54, 483-11-55, 483-11-56, 483-11-57, 483-11-58, 483-11-59, 483-11-60, 483-11-61, 483-11-62, 483-11-63, 483-11-64, 483-11-65, 483-11-66, 483-11-67, 483-11-68, 483-11-69, 483-11-70, 483-11-71, 483-11-72, 483-11-73, 483-11-74, 483-11-75, 483-11-76, 483-11-77, 483-11-78, 483-11-79, 483-11-80, 483-11-81, 483-11-82, 483-11-83, 483-11-84, 483-11-85, 483-11-86, 483-11-87, 483-11-88, 483-11-89, 483-11-90, 483-11-91, 483-11-92, 483-11-93, 483-11-94, 483-11-95, 483-11-96, 483-11-97, 483-11-98, 483-11-99, 483-11-00

КОНСТИТУЦІЙНЕ ЗВЕРНЕННЯ

щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 22 Конституції України, пункту 7 розділу II та розділу III Закону України "Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні"

Відповідно до пункту 2 частини першої статті 150 Конституції України, пункту 4 статті 13, статей 42, 43 Закону України "Про Конституційний Суд України" (Голос України, 1996, 10, 22.10.96 N 199) прошу Конституційний Суд України дати офіційне тлумачення положень частини третьої статті 22 Конституції України, пункту 7 розділу II та розділу III Закону України "Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні" (Голос України, 2014, 03, 31.03.2014 N 60-61) щодо недопущення звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод. А саме:

Конституція України

"Стаття 22.

...

При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод".

Закон України "Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні"

"II. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

...

"7. У Законі України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., N 20, ст. 102 із наступними змінами):

- 1) пункт 3 частини першої статті 3 виключити;
- 2) текст статті 12 викласти у такій редакції:

"Допомога при народженні дитини призначається у розмірі 41280 гривень. Виплата допомоги здійснюється одноразово у сумі 10320 гривень, решта суми допомоги виплачується протягом наступних 36 місяців рівними частинами у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України";

3) у статті 12³ слово "першої" виключити;

4) розділ IV "Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку" виключити.

...

III. До стабілізації економічної ситуації в країні зупинити дію частини другої статті 42 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., NN 49 - 51, ст. 376; 2014 р., N 11, ст. 135)".

Предмет необхідного офіційного тлумачення:

1) частини третьої статті 22 Конституції України – що саме слід розуміти під недопущенням звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод при прийнятті Верховною Радою України нових законів або внесенні змін до чинних законів. Я вважаю, що Конституційний Суд України в даному випадку має розкрити юридичний зміст терміну "недопущення";

2) пункту 7 розділу II Закону України "Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні" – зміни, передбачені цим пунктом, слід вважати звуженням змісту та обсягу існуючих прав і свобод в контексті частини третьої статті 22 Конституції України, чи ні. Кожне положення пункту 7 розділу II Закону № 1166 (пп. 1, 2, 3, 4) стосується відміни певного виду державної соціальної допомоги. У зв'язку з цим потребує офіційного тлумачення повністю весь пункт 7.

3) розділу III Закону України "Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні" – зупинення на невизначений строк права пенсіонерів на щорічний перерахунок пенсій у разі, якщо середня заробітна плата (дохід) в Україні, з якої сплачено страхові внески, за минулий рік зросла, слід вважати звуженням змісту та обсягу існуючих прав і свобод в контексті частини третьої статті 22 Конституції України, чи ні. Розділ III Закону № 1166 складається з однієї норми і тому потребує офіційного тлумачення повністю.

Таким чином, предметом офіційного тлумачення пункту 7 розділу II та розділу III Закону № 1166 є питання, чи являються положення цих норм Закону № 1166 звуженням змісту та обсягу існуючих прав і свобод в контексті частини третьої статті 22 Конституції України, оскільки незрозумілим є те, чи дотрималася Верховна Рада норми частини третьої статті 22 Конституції України, чи вона порушила приписи зазначеної норми при прийнятті Закону № 1166.

Відповідно до пункту 4 частини другої статті 42 Закону України "Про Конституційний Суд України" наводжу обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні окремих положень Конституції України та Закону України "Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні".

Згідно з статтею 94 Закону України "Про Конституційний Суд України" підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими

органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод.

Частиною третьою статті 22 Конституції України передбачено, що при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

Відповідно до статті 6 Конституції України державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України.

Статтею 75 Конституції України встановлено, що єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент - Верховна Рада України.

Згідно з статтею 85 Конституції України до повноважень Верховної Ради України належить, зокрема, прийняття законів. Це ж повноваження парламенту реалізоване у частині третій статті 22 Основного Закону України з певними застереженнями, щоб Верховна Рада України приймаючи закони не допускала звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод. Тобто виключно на парламент України покладено обов'язок з реалізації та практичного застосування і виконання положення частини третьої статті 22 Конституції України.

Разом з тим, Верховна Рада України, приймаючи закони або вносячи зміни до них, неоднозначно застосовує і виконує положення частини третьої статті 22 Конституції України, що з однієї сторони призводить до розширення та посилення існуючих прав і свобод, а з іншої – до фактичного звуження їх змісту та обсягу.

Так, наприклад, розширення та посилення існуючих прав і свобод можна спостерігати у положеннях прийнятого Верховною Радою України 14 травня 2013 року Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо призначення та індексації пенсії" (Голос України, 2013, 06, 07.06.2013 N 105), яким, зокрема, змінами до частини другої статті 42 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (Відомості Верховної Ради України, 2003, N 49-50, 51, ст. 376 з наступними змінами) було вилучено соціально несправедливу норму щодо процедури перерахунку пенсій, згідно з якою у формулу підвищення пенсії поточного року було закладено обов'язкове виключення розміру індивідуального підвищення пенсії у році минулому. З прийняттям зазначеного закону було досягнуто можливості перерахунку пенсій для 12,4 млн. пенсіонерів.

В той же час, на моє переконання, звуження існуючих прав і свобод можна спостерігати у прийнятому Верховною Радою України 27 березня 2014 року Законі України "Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні" (далі – Закон № 1166), яким, зокрема, внесено зміни до низки законів, що регулюють питання соціального захисту громадян.

Так, пунктом 7 (набирає чинності з 1 липня 2014 року) розділу II Закону № 1166 внесено зміни до Закону України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., N 20, ст. 102), які передбачають наступне:

1) скасування надання допомоги при народженні дитини у підвищеному розмірі при народженні другої та третьої (і наступних) дітей (зміни до статей 12 та 12³ Закону України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" - пп. 2 і 3 п. 7 розділу II Закону № 1166).

Тобто, незалежно від кількості і черговості народжуваних дітей розмір допомоги стане єдиним – 11200 грн. Поки ще чинними положеннями Закону України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" передбачено надання допомоги на другу дитину у розмірі 60 розмірів прожиткового мінімуму (11200 грн.), на третю - 120 розмірів прожиткового мінімуму (13440 грн.).

2) повне скасування такого виду державної соціальної допомоги як допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (зміни до статті 3 та виключення розділу IV "Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку" Закону України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" - пп. 1 і 4 п. 7 розділу II Закону № 1166).

Отже, з набранням чинності з 1 липня 2014 року пункту 7 розділу II Закону № 1166, на мою думку, буде ліквідовано деякі соціальні права громадян.

Крім того, розділом III Закону № 1166 зупинено дію частини другої статті 42 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., NN 49 - 51, ст. 376; 2014 р., N 11, ст. 135) з формулюванням "до стабілізації економічної ситуації в країні". Частина друга статті 42 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" передбачає щорічний (з 1 березня) перерахунок раніше призначених пенсій у разі, якщо середня заробітна плата (дохід) в Україні, з якої сплачено страхові внески, за минулий рік зросла, на коефіцієнт, який відповідає не менш як 20 відсоткам показника зростання середньої заробітної плати (доходу) в Україні, з якої сплачено страхові внески, порівняно з попереднім роком, але не менше зростання рівня інфляції (індексу споживчих цін) за минулий рік.

З набранням чинності з 1 квітня 2014 року розділу III Закону № 1166 особи, які отримують пенсії, або яким пенсії будуть призначені у майбутньому, втратили право на їх щорічний перерахунок, передбачене частиною другою статті 42 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

Аналізуючи категорію "звуження змісту прав і свобод" Конституційний Суд України в мотивувальній частині свого Рішення від 11 жовтня 2005 року N 8-рп/2005 (справа про рівень пенсії і щомісячного довічного грошового утримання) констатував: "Зміст прав і свобод людини - це умови і засоби, які визначають матеріальні та духовні можливості людини, необхідні для задоволення потреб її існування і розвитку. Обсяг прав людини - це кількісні показники відповідних можливостей, які характеризують його множинність, величину, інтенсивність і ступінь прояву та виражені у певних одиницях виміру.

Звуження змісту прав і свобод означає зменшення ознак, змістовних характеристик можливостей людини, які відображаються відповідними правами та свободами, тобто якісних характеристик права. Звуження обсягу прав і свобод - це зменшення кола суб'єктів, розміру території, часу, розміру або кількості благ чи будь-яких інших кількісно вимірюваних показників використання прав і свобод, тобто їх кількісної характеристики" (абзаци п'ятий, шостий пункту 4).

Крім того, Конституційний Суд України у своєму Рішенні від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005 (справа про постійне користування земельними ділянками) роз'яснив своє розуміння словосполучення "звуження змісту та обсягу прав і свобод людини і громадянина", що міститься в частині третій статті 22 Конституції України. Так, Конституційний Суд України вважає, що "конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані (частина друга), при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод (частина третя). Скасування конституційних прав і свобод - це їх офіційна (юридична або фактична) ліквідація. Звуження змісту та обсягу прав і свобод є їх обмеженням. У традиційному розумінні діяльності визначальними поняття змісту прав людини є умови і засоби, які становлять можливості людини, необхідні для задоволення потреб її існування та розвитку. Обсяг прав людини - це їх сутнісна властивість, виражена кількісними показниками можливостей людини, які відображені відповідними правами, що не є однорідними і загальними". При цьому Конституційний Суд України зазначив, що "загальновизнаним є правило, згідно з яким сутність змісту основного права в жодному разі не може бути порушена".

У зв'язку із цим Конституційний Суд України вважає, що визнання Законом правових актів такими, що втратили чинність, зупинення їх дії, внесення до них змін і доповнень стосовно закріплених в них прав і свобод людини і громадянина є скасуванням або обмеженням цих прав і свобод.

Таким чином, Верховна Рада України, приймаючи Закон № 1166 фактично допустила звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод, яке характеризується:

1) повною відміною наданих державою соціальних гарантій (допомога при народженні дитини у підвищеному розмірі при народженні другої та третьої (і наступних) дітей, допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку);

2) обмеженням на невизначений строк соціальних гарантій (призупинення щорічного обов'язкового перерахунку пенсій).

Таке звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод у майбутньому може призвести до порушення моїх особистих прав на соціальний захист, як отримувача зазначених видів соціальної допомоги та пенсійних виплат, визначених Конституцією і законами України.

Стаття 3 Конституції України визначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Статтею 19 Конституції України передбачено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Відповідно до статті 21 Основного Закону України усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними.

Згідно з статтею 22 Конституції України конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

У статті 46 Конституції України законодавець визначив одне із основних прав громадян - право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

У своєму Рішенні від 9 липня 2007 року № 6-рп/2007 Конституційний Суд України висловлює позицію про те, що "невиконання державою взятих на себе соціальних зобов'язань порушує принцип соціальної, правової держави (стаття 1 Конституції України). Так, Конституційний Суд України, зокрема, вважає, що утверджуючи і забезпечуючи права і свободи громадян, держава окремими законами України встановила певні соціальні пільги, компенсації і гарантії, що є складовою конституційного права на соціальний захист і юридичними засобами здійснення цього права, а тому відповідно до частини другої статті 6, частини другої статті 19, частини першої статті 68 Конституції України вони є загальнообов'язковими, однаковою мірою мають додержуватися органами державної влади, місцевого самоврядування, їх посадовими особами. Невиконання державою своїх соціальних зобов'язань щодо окремих осіб ставить громадян у нерівні умови, підриває принцип довіри особи до держави, що закономірно призводить до порушення принципів соціальної, правової держави."

Таким чином, як суб'єкт права на конституційне звернення вважаю, що положення частини третьої статті 22 Конституції України, пункту 7 розділу II та розділу III Закону України "Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні" потребують офіційного тлумачення Конституційним Судом України, оскільки Верховною Радою України, як єдиним органом державної влади, на який покладено обов'язок з реалізації та практичного застосування і виконання норм частини третьої статті 22 Конституції України, неоднозначно застосовуються зазначені положення Основного Закону України, що може призвести до порушення моїх особистих прав на соціальний захист. Зазначене неоднозначне застосування підтверджується прийняттям Закону України "Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні", окремими положеннями якого звужено зміст та обсяг існуючих прав і свобод.

Брати участь у конституційному провадженні за цим звернення доручаю Бевзу Олегу Валерійовичу (відомості про уповноваженого представника: адреса:

Перелік документів, що додаються:

25.06.2014

Королевська Н.Ю.

